

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۳/۲۳
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۹/۳۰

فصل نامه علمی - پژوهشی مشرق موعود
سال یازدهم، شماره ۴۱، بهار ۱۳۹۶

بررسی پیش‌بینی‌های قرآن و حدیث درباره مهدی علیه السلام و مسیح علیه السلام، توافق یا تقابل؟! ^۱

محمد رضا جواهری ^۱

چکیده

براساس آموزه‌ها و پیش‌بینی‌های متون اسلامی، حضرت مهدی علیه السلام ظهور و حضرت مسیح علیه السلام رجعت خواهد کرد. مطابق احادیث اهل بیت علیهم السلام و دیدگاه مفسران، دو آیه در قرآن کریم با ظهور حضرت مهدی علیه السلام و نزول عیسی بن مریم علیه السلام و هم‌کاری آن دو ارتباط دارد. بنابراین، نزول مسیح علیه السلام در عصر ظهور حضرت مهدی علیه السلام برای یاری قائم آل محمد علیه السلام قطعی است و هردو از اشراط الساعة به شمار می‌آیند و هیچ تقابلی بین مهدی و مسیح علیه السلام وجود ندارد؛ بلکه در توافق، همراهی و هم‌کاری کامل قرار خواهند داشت. در این نوشتار، با مراجعه به منابع اسلامی معتبر و با مطالعات موعودشناسی به روش توصیفی تحلیلی، وضعیت و کیفیت تعامل موعود جهان اسلام، حضرت مهدی علیه السلام و موعود مسیحیت، حضرت عیسی علیه السلام بررسی شده است. نزول حضرت عیسی بن مریم علیه السلام از آسمان در عصر ظهور امام مهدی علیه السلام، و بیعت با قائم آل محمد علیه السلام و نصرت و مصاحبت با ایشان و مبارزه مسیح با انحرافات تاریخی و کج‌روی‌های مسیحیت و اقتدای او در نماز جماعت به قائم آل محمد علیه السلام و هدایت مسیحیان به سوی اسلام و نبرد با دشمنان امام مهدی علیه السلام، مراتب تعامل مثبت و تعاون مسیح و مهدی علیه السلام است.

واژگان کلیدی

پیش‌بینی‌های قرآن، پیش‌بینی‌های حدیث، امام مهدی علیه السلام، مسیح علیه السلام، ظهور.

۱. استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد (javaheri@ferdowsi.um.ac.ir).

مقدمه

بی تردید استنباط کیفیت تعامل مهدی و مسیح علیه السلام، تنها با مطالعات منابع معتبر نزد مسلمانان و مسیحیان امکان پذیر است. در این نوشتار، احادیث مهدویت از کتاب‌های تفسیری و حدیثی شیعه و سنی استخراج و با روش توصیفی تحلیلی، آموزه‌های این احادیث در مسئله توافق یا تقابل موعود مسلمانان و موعود مسیحیان در عصر ظهور، بررسی و تبیین شده است. تحلیل پیش‌بینی‌های قرآن و روایات درباره موعود جهانی، به انگیزه درک و فهم سطح روابط و چگونگی تعاملات، هدف اصلی این تحقیق ادیانی است.

یافتن اشتراکات دین اسلام و مسیحیت در زمینه علائم و شرایط ظهور و ویژگی‌های عصر ظهور، در تبیین درست آینده جهان مؤثر است. تأمل و درنگ در این روابط می‌تواند در تقریب ادیان و بیداری و تعامل سازنده مسلمانان و مسیحیان سودمند باشد. سرنوشت جهان و چگونگی پایان تاریخ، دغدغه همه دانشمندان و فرهیختگان جهان است. پاسخ به این پرسش که آینده جهان چه خواهد بود و چه خواهد شد، نیازمند مطالعات موعودشناسی است. نظریه توافق، تعامل و هماهنگی مهدی و مسیح علیه السلام، دو موعود بزرگ ادیان ابراهیمی، باید ترویج و تقویت گردد. فهم این حقیقت و فرهنگ‌سازی آن، از وظایف منتظران ظهور به شمار می‌رود. تاکنون تحقیقی جامع در زمینه روابط مهدی و عیسی علیه السلام و تدوین همه مدخل‌های آن در عصر ظهور قائم آل محمد علیهم السلام انجام نشده است. هماهنگی کامل و تعامل مثبت مهدی و عیسی علیه السلام، مدعای این تحقیق است. این ادعا با مطالعات موعودشناسی و توصیف و تحلیل آیات قرآن و احادیث، استنباط و تبیین می‌شود. استخراج تمام سرفصل‌های همکاری و ارتباطات مهدی و مسیح علیه السلام با استناد به قرآن و حدیث و نقل و تفسیر خاصه و عامه، نوآوری این پژوهش است.

ارتباطات مهدی و مسیح علیه السلام در قرآن

طبق نظر مفسران و محدثان، دو آیه در قرآن کریم (نساء: ۱۵۹ و زخرف / ۶۱)، با نزول، ظهور و خروج حضرت مسیح علیه السلام همراه با امام مهدی علیه السلام ارتباط دارد. بنابراین، اصل تعامل عیسی و مهدی علیه السلام، یک اصل اعتقادی قرآنی است که وحی الهی آن را پیش‌بینی کرده و قطعاً در آینده رخ خواهد داد.

آیه اول

قرآن کریم در آیه ۱۵۹ سوره نساء از ایمان اهل کتاب به حضرت مسیح علیه السلام پیش از مرگ خبر

داده است. خدای سبحان می فرماید:

﴿وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا﴾
و هیچ یک از اهل کتاب نیست، مگر این که پیش از مرگش به او (حضرت مسیح) ایمان
می آورد و روز قیامت بر آنان گواه خواهد بود.

در تفسیر این آیه، پرسش مهمی مطرح شده است که مقصود از این ایمان چیست و در چه
زمانی رخ خواهد داد؟ شهر بن حوشب در گفت و گویی با حجاج، تفسیر و تأویل این آیه را
براساس حدیثی که از امام باقر علیه السلام شنیده است، چنین بیان می کند:

شهر بن حوشب می گوید: حجاج به من گفت: «ای شهر! آیه ای در کتاب خدا، مرا
خسته کرده است؛ تفسیر آن را نمی فهمم!» گفتم: «ای امیر، آن آیه کدام است؟»
گفت: «سخن خدای متعال که فرموده است: "وان من اهل الكتاب الا لیؤمنن به قبل
موته ویوم القیامه بکون علیهم شهیدا؛ و هیچ یک از اهل کتاب نیست مگر این که
پیش از مرگش به او (حضرت مسیح) ایمان می آورد و روز قیامت بر آنان گواه خواهد
بود." به خدا من فرمان می دهم بیهودی و نصرانی را می آورند و دستور می دهم گردن
او را می زنند و با چشم خود با دقت به او نگاه می کنم و نمی بینم تا لحظه مردن،
لبانش تکان بخورد.» گفتم: «خداوند امر امیر را اصلاح کند؛ آن گونه که تو تأویل کردی
نیست.» گفت: «چگونه است؟» گفتم: «ان عیسی علیه السلام ینزل قبل یوم القیامه الی الدنیا،
فلا یبقی اهل مله یهودی و لا نصرانی الا آمن به قبل موته و یصلی خلف المهدی؛
عیسی علیه السلام پیش از قیامت به دنیا نزول خواهد نمود، پس هیچ یک از اهل ملت یهودی
و نصرانی نمی ماند، مگر این که قبل از مرگش به حضرت مسیح ایمان می آورد و
عیسی علیه السلام پشت سر مهدی نماز می گزارد.» گفت: «وای به حال تو! این تأویل را از کجا
آوردی؟» گفتم: «حدیثی به محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب علیه السلام،
(علی بن ابراهیم قمی، ۱۴۰۴: ۱۴۶؛ طبرسی، ۱۴۰۳: ۲، ۱۳۶؛ سیوطی، ۱۴۰۴: ۲،
۲۴۱؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ۹، ۱۹۵ و ۱۴، ۳۴۹-۳۵۰؛ بحرانی، ۱۴۰۳: ۱، ۴۲۶؛
طباطبائی، ۱۳۶۲: ۵، ۱۵۰؛ بحرانی، ۱۴۰۳: ۲، ۶۲).

طبق بیان امام باقر علیه السلام روشن می شود که حضرت عیسی علیه السلام پیش از قیامت بر خواهد گشت
و یهودیان و مسیحیان به او ایمان می آورند و عیسی علیه السلام و ایمان آورندگان به وی، به امامت
حضرت مهدی علیه السلام نماز می گزارند و در انقلاب جهانی مهدوی مشارکت می کنند. پس حضرت
مسیح علیه السلام عامل پیوستن یهودیان و مسیحیان به حضرت مهدی علیه السلام خواهد بود؛ چراکه
ایمان آورندگان به حضرت عیسی علیه السلام، قطعاً به کسی که مسیح به او ایمان آورده است، یعنی

حضرت مهدی علیه السلام می‌گروند و از او پیروی می‌کنند.

این در صورتی است که ضمیر در «به» و «موت» به عیسی علیه السلام برگردد (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۵۰). امین الاسلام طبرسی در ارتباط با مرجع این دو ضمیر، سه قول ذکر کرده است و قول بازگشت ضمائر به حضرت مسیح علیه السلام را صحیح می‌شمارد و می‌نویسد:

ان كلالالضميرين يعودان الى المسيح اى ليس يبقى احد من اهل الكتاب من اليهود والنصارى الا وليؤمنن بالمسيح قبل موت المسيح اذا انزله الله الى الارض وقت خروج المهدي فى آخرالزمان لقتل الدجال، فتصيرالملل كلها مله واحده، وهى مله الاسلام الحنيفية دين ابراهيم، عن ابن عباس و ابي مالك والحسن وقتاده وابن زيد (طبرسى، ۱۴۰۳: ج ۲، ۱۳۷)؛

هر دو ضمیر به مسیح برمی‌گردد؛ یعنی هیچ‌یک از اهل کتاب، از یهود و نصاری باقی نمی‌ماند مگر این‌که قبل از مرگ مسیح به وی ایمان می‌آورد؛ زمانی که خداوند مسیح را در زمان خروج مهدی در آخر زمان برای قتل دجال به زمین می‌فرستد. پس همه ملت‌ها یک ملت می‌شوند و آن ملت اسلام حنیف، دین ابراهیم است. این تفسیر از آیه، قول ابن عباس و ابی مالک و حسن و قتاده و ابن زید است.

آیه دوم

مفسران معتقدند که در قرآن کریم از تعامل مثبت حضرت عیسی و مهدی علیه السلام یاد شده است. آنان به استناد آیه ۶۱ سوره زخرف، بازگشت و ظهور مسیح در عصر ظهور امام مهدی علیه السلام را از «اشراط الساعه» دانسته‌اند. خدای متعال می‌فرماید:

﴿وَاِنَّهُ لَعَلْمٌ لِلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرْنَ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾

او (مسیح) سبب آگاهی بر روز قیامت است. (زیرا نزول عیسی گواه نزدیکی رستاخیز است). هرگز در آن تردید نکنید و از من پیروی کنید که این راه مستقیم است.

امین الاسلام طبرسی ذیل این آیه نوشته است:

ثم رجع سبحانه الى ذكر عيسى عليه السلام فقال: وانه لعلم للساعة، يعنى ان نزول عيسى عليه السلام من اشراط الساعة، يعلم بها قريها، فلا تمترن بها، اى بالساعة فلا تكذبوا بها ولا تشكوا فيها (طبرسى، ۱۴۰۳: ج ۵، ۵۴)؛

سپس خدای سبحان به ذکر عیسی علیه السلام برگشته پس می‌فرماید: وانه لعلم للساعة، یعنی نزول عیسی علیه السلام از اشراط الساعه است، به سبب آن نزدیکی قیامت دانسته می‌شود، فلا تمترن بها، یعنی قیامت را تکذیب نکنید و در آن شک نکنید.

وی همین تفسیر را، قول ابن عباس و قتاده و مجاهد و ضحاک و سدی می‌داند. در خصوص مرجع ضمیر «انه»، چندین قول وجود دارد. مرحوم طبرسی معتقد است که مرجع «انه»، عیسی بن مریم علیه السلام است و بازگشت ضمیر به قرآن را ضعیف می‌شمارد و در پی برداشت مذکور، دو حدیث نبوی درباره نزول عیسی علیه السلام در عصر ظهور حضرت مهدی علیه السلام و اقتدای مسیح علیه السلام به مهدی علیه السلام نقل می‌کند (طبرسی، ۱۴۰۳: ج ۵، ۵۴). افزون بر این دو نظر درباره مرجع ضمیر، دو قول دیگر نیز وجود دارد. برخی خود حضرت مهدی علیه السلام (اربلی، ۱۴۰۱: ج ۳، ۳۸۰؛ شیخ حر عاملی، ۱۴۲۵: ج ۵، ۲۳۴؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۹۹) و برخی امیرمؤمنان علی علیه السلام را مرجع ضمیر دانسته‌اند (شیخ طوسی، ۱۴۱۴: ۳۶۳؛ حسکانی، ۱۴۱۱: ج ۲، ۲۱۶؛ ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹: ج ۲، ۳۴۲؛ ابن بطریق، ۱۴۰۷: ۳۵۴؛ بحرانی، ۱۴۰۳: ج ۴، ۱۵۳؛ فیض کاشانی، ۱۴۰۲: ج ۴، ۳۹۸؛ سید بن طاووس، ۱۴۰۰: ج ۱، ۱۴۳).

زمخشری نیز مرجع ضمیر را عیسی بن مریم علیه السلام دانسته است. وی در تفسیر این آیه، از تعامل عیسی و مهدی علیه السلام خبر می‌دهد و می‌نویسد:

وفي الحديث: ان عيسى عليه السلام ينزل على ثنية بالأرض المقدسه يقال لها افيق وعليه مصرتان، وشعراسه دهن، وبیده حربيه، وبها يقتل الدجال، فيأتي بيت المقدس والناس في صلاة الصبح والامام يؤمّ بهم فيتأخر الامام فيقدمه عيسى. ويصلّى خلفه على شريعة محمد عليه الصلاة والسلام ثم يقتل الخنازير ويكسر الصليب ويحرب البيع والكنائس ويقتل النصارى الا من آمن به (زمخشری، بی تا: ج ۴، ۲۶۱)؛

و در حدیث است: عیسی علیه السلام بر پیچ و گردنه کوه و دره‌ای در ارض مقدسه فرود می‌آید که به آن افیق می‌گویند. بر او دو مصره است و موی سرش روغنی است و در دستش حربیه و خنجر و دشنه‌ای است و با آن دجال را به قتل می‌رساند. پس به بیت المقدس می‌آید و مردم آماده برای نماز صبح‌اند و امام، جماعت آنان را امامت می‌نماید. پس امام جماعت عقب می‌آید تا عیسی امام شود، ولی عیسی او را جلو می‌برد و پشت سر او بر اساس شریعت محمد علیه الصلاة والسلام نماز می‌گزارد. سپس خوک‌ها را می‌کشد و صلیب را می‌شکند و پرستشگاه یهود و نصاری، کنیسه و کلیسا را خراب می‌کند و نصاری و مسیحیان را جز کسی که به او ایمان آورد، می‌کشد.

در این متن زمخشری که جامع تعدادی حدیث بر اساس منابع اهل سنت است، هم‌کاری عیسی و مهدی علیه السلام نمایان است. عیسی علیه السلام، شریعت اسلامی را در بین مسیحیان ترویج می‌نماید، با کج‌روی‌ها و انحرافات مسیحیت نبرد می‌کند، در جایگاه کنیسه‌ها و کلیساها مسجد می‌سازد، با مسیحیانی که به عیسی و مهدی علیه السلام ایمان نیاورند، جنگ بی‌پایان دارد و

همه آنانی را که ایمان نیاورند، به قتل می‌رساند. همان‌گونه که در این حدیث مشاهده می‌شود، تمام این اقداماتی که از سوی مسیح علیه السلام در برنامه جهانی مهدوی انجام می‌گردد، نشان از تعامل مثبت و موافقت عیسی و مهدی علیه السلام است.

علامه مجلسی نیز درباره مرجع ضمیر «انه» می‌گوید: «مشهور بین مفسران این است که ضمیر به عیسی علیه السلام برمی‌گردد» (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۴۵). علامه طباطبائی نیز مرجع ضمیر «انه» را عیسی علیه السلام می‌داند (طباطبائی، ۱۳۶۲: ج ۱۸، ۱۱۸). لغت‌شناسان نیز همچون احمد بن فارس (۱۳۸۷: ۷۰۷)، خلیل بن احمد فراهیدی (۱۴۰۹: ج ۲، ۱۵۳)، ابن منظور (۱۴۱۴: ج ۱۲، ۴۱۹)، حسینی زبیدی (بی‌تا: ج ۱۷، ۴۹۸)، مصطفوی (۱۳۶۸: ج ۱، ۸۴) و قرشی (۱۴۱۲: ج ۵، ۲۰۳)، آیه «انه لعلم للساعه» را در ارتباط با نزول و خروج عیسی بن مریم علیه السلام می‌دانند.

با پذیرش این‌که نزول عیسی علیه السلام از اشراط الساعه باشد، قطعاً این نزول و ظهور در همین دنیا و پیش از قیامت کبری در عصر قیام جهانی حضرت مهدی علیه السلام روی خواهد داد و آنچه در احادیث نبوی و امامان علیهم السلام در تعاون و هم‌کاری مسیح و مهدی علیه السلام وجود دارد، در همین تاریخ انجام می‌شود. بنابراین، آخرین پیامبر اولوالعزم الهی پیش از خاتم پیامبران، در عصر ظهور خاتم اوصیاء، حضرت مهدی علیه السلام به زمین برخواهد گشت و رهبر بزرگ‌ترین قیام جهانی را یاری می‌نماید و عدالت را در جهان برپا خواهند ساخت. مسیحیان جهان هم که در انتظار بازگشت عیسی علیه السلام هستند، نزول و خروج مسیح علیه السلام همراه با حضرت مهدی علیه السلام را خواهند دید و همین حقیقت قرآنی، موجب هم‌راهی آنان با مهدی و مسیح علیه السلام خواهد شد. مسیح علیه السلام و مسیحیان حقیقی در سپاه امام مهدی علیه السلام حضور خواهند داشت و با فرماندهی قائم آل محمد علیه السلام، حکومت اسلامی جهانی را برپا خواهند نمود.

پیشگویی‌های احادیث درباره ارتباطات حضرت مهدی و حضرت مسیح علیه السلام

مسئله توافق عیسی و مهدی علیه السلام در منابع حدیثی شیعه و اهل سنت به وفور دیده می‌شود و با جملات و واژگان متفاوتی تبیین شده است، به گونه‌ای که می‌توان درباره آن ادعای اجماع کرد. بنابراین توافق و همکاری عیسی و مهدی علیه السلام از منظر اسلام و مسلمانان، یقینی و قطعی است. بیان کمیت و کیفیت ارتباطات عیسی و مهدی علیه السلام، از سرفصل‌های برجسته احادیث مهدویت در اسلام به شمار می‌رود.

اقتدای حضرت مسیح علیه السلام به حضرت مهدی علیه السلام در نماز جماعت

اقتدای حضرت عیسی علیه السلام به امام مهدی علیه السلام در نماز جماعت، از رخ داده‌های قطعی عصر

ظهور است. این حقیقت در احادیث متعددی تبیین شده است. در بخشی از این احادیث، گفت‌وگوی مهدی و مسیح علیه السلام در موضوع اقامه نماز جماعت به امامت حضرت مهدی علیه السلام وجود دارد و در بخش دیگر، به صراحت از این حقیقت خبر داده شده است، اما در متن روایت، گفت‌وگوی آنان گزارش نشده است.

الف) روایاتی که گفت‌وگوی مهدی و عیسی علیه السلام درباره نماز جماعت را گزارش کرده‌اند

گزارش نمازگزاری هم‌راه با گفت‌وگوی امام مهدی با حضرت مسیح علیه السلام، در سه مورد از روایات اهل بیت علیهم السلام وجود دارد. در این روایات، امام زمان علیه السلام به عیسی علیه السلام احترام می‌گذارد و از وی درخواست می‌کند تا امام جماعت شود، اما حضرت مسیح علیه السلام نمی‌پذیرد و اظهار می‌دارد که حضرت مهدی علیه السلام امام جماعت مردم باشد و خود نیز به امام مهدی علیه السلام اقتدا می‌کند. این گفت‌وگوها که در حضور مأمومین انجام می‌شود، هدفمند است. بدون تردید، شهادت و تصریح و تأکید حضرت مسیح علیه السلام بر امامت جماعت حضرت مهدی علیه السلام، مرجعیت سیاسی و علمی ولی عصر علیه السلام را به مردم جهان نشان می‌دهد و یهودیان منتظر ظهور ماشیح و مسیحیان منتظر بازگشت مسیح علیه السلام را به صراط مستقیم هدایت خواهد کرد.

۱. حدیث جابر

جابر بن عبدالله انصاری از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله چنین روایت می‌کند:

ینزل عیسی بن مریم فبقول امیرهم المهدی: تعال صل بنا فبقول: لا ان بعضکم علی بعض امراء تکرمه من الله عزوجل هذه الامة (مسلم، ۱۴۱۵: ج ۱، ۵۵؛ احمد بن حنبل، ۱۴۱۵: ج ۳، ۳۴۵ و ۳۸۴؛ طبرسی، ۱۴۰۳: ج ۵، ۵۴؛ اربلی، ۱۴۰۱: ج ۳، ۲۶۹؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۴۹۶؛ متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۱۴، ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۴؛ حسینی بلخی قندوزی حنفی، ۱۴۳۰: باب ۷۸، ۵۰۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵، ۸۵ و ۸۸)؛

عیسی بن مریم از آسمان فرود می‌آید. سپس مهدی امیر آنان می‌گوید: بفرما امام جماعت ما باش و برای ما نماز بگزار! اما عیسی می‌گوید: آگاه باشید! همانا برخی از شما بر بعضی دیگر امیرانید و این تکریم الهی و گرامی‌داشت از جانب خدا برای این امت است.

طبق بیان «تکرمه من الله» در این روایت، حضرت عیسی علیه السلام نقش برتر حضرت مهدی علیه السلام را تکریم الهی برای امت اسلامی می‌داند. بنابراین، حضور مسیح علیه السلام پشت سر حضرت مهدی علیه السلام در نماز جماعت، امتیاز بزرگ الهی به امت اسلامی است که برای روشن شدن حقانیت دین اسلام و انقلاب جهانی مهدوی برای جهانیان و به ویژه مسیحیان، به امت

آخرین پیامبر خدا ارزانی شده است.

۲. حدیث ام شریک

ابن ماجه قزوینی، حدیث نزول عیسی علیه السلام در عصر ظهور حضرت مهدی علیه السلام را به تفصیل در کتاب سنن آورده است. در بخشی از حدیث می نویسد: ام شریک بنت ابی العکر به پیامبر خدا عرض کرد: «ای پیامبر خدا عرب در آن زمان کجایند؟» پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

هم یومئذ قلیل و جلهم فی بیت المقدس و امامهم قد تقدم یصلی بهم الصبح اذا نزل بهم عیسی بن مریم فرجع ذلک الامام ینکص یشی. القهقری لیتقدم عیسی. یصلی بالناس فیضع عیسی یده بین کتفیه ثم یقول له: تقدم (ابن ماجه، ۱۳۹۵: ج ۱، ۱۹؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۴۹۹؛ اربلی، ۱۴۰۱: ج ۳، ۲۶۰ و ۲۷۱؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۹۰)؛ عرب‌ها در آن زمان کم‌اند و همه در بیت المقدس جمع‌اند و حضرت مهدی امام آنان، در نماز صبح در جلو قرار دارد که نماز بگذارد. زمانی که عیسی بن مریم فرود آید، پس به عقب برمی‌گردد تا عیسی را جلو بیاورد و امام جماعت کند و بر مردم نماز بگذارد، اما عیسی دستش را بین دو شانه مهدی می‌گذارد، سپس به ایشان می‌گوید: شما خود جلو بروید، بایستید و امام جماعت باشید.

بی‌تردید امام جماعت در چنین شرایطی، اعلم و اتقی و اکمل و افضل است. حضرت عیسی علیه السلام که خود، پیامبر خدا بوده است، اکنون بر شایستگی حضرت مهدی علیه السلام تأکید دارد. این عزت و عظمت را خدای سبحان به خاتم اوصیا داده است تا حجت بر جهانیان تمام شود و پیروان راستین عیسی بن مریم علیه السلام از مدعیان دروغین مسیحیت آشکار گردند.

۳. حدیث حدیفه

آغاز نزول عیسی علیه السلام و اقامه نماز با حضرت مهدی علیه السلام و بیعت در مقام و یاری ایشان، در احادیث نبوی تبیین شده است. حدیفه در روایتی از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله چنین روایت می‌کند:

فیلتفت المهدی وقد نزل عیسی - قانما یقطر من شعره الماء، فیقول المهدی: تقدم صل بالناس، فیقول عیسی: انما اقیمت الصلاة لک، فیصلی عیسی خلف رجل من ولدی فاذا صلی قام عیسی. حتی جلس فی المقام لیبايعه، فیمکث اربعین سنة (متقی الهمدی، ۱۴۱۹: ج ۷، ۱۷۸؛ المناوی، ۱۴۱۵: ج ۶، ۱۷؛ حسینی بلخی قندوزی حنفی، ۱۴۳۰: ۵۲۰؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۴۹۸؛ حسینی کوه‌کمری، ۱۳۶۰: ۴۴؛ عبدالسلام طویله، ۱۴۲۸: ۶۶)؛

حضرت مهدی علیه السلام نگاه می‌کند و می‌بیند عیسی علیه السلام نازل شد. گویا از موی او آب می‌چکد. مهدی علیه السلام به او نگاه می‌کند و می‌گوید: «جلو بایست و بر مردم نماز بگذار!»

عیسی علیه السلام می‌گوید: «نماز برای شما اقامه گردیده است.» عیسی علیه السلام پشت سر مردی از فرزندانم نماز می‌گزارد و زمانی که نماز گذاشت، برمی‌خیزد تا مهدی علیه السلام در مقام بنشیند برای این که با او بیعت نماید. پس چهل سال در دنیا درنگ می‌نماید و زنده می‌ماند.

عبارت «لیبایعه» در این حدیث نبوی، نشان‌دهنده برتری، بزرگی و رهبری حضرت مهدی علیه السلام در اندیشه حضرت عیسی علیه السلام است.

ب) روایاتی که خبر حضور عیسی مسیح علیه السلام در نماز جماعت قائم آل محمد علیه السلام را گزارش کرده‌اند حضور حضرت عیسی علیه السلام در سپاه حضرت مهدی علیه السلام و اقامه نماز جماعت به امامت قائم آل محمد علیه السلام در احادیث بسیاری گزارش شده است. در این روایات، ابعاد تعامل مثبت و هم‌کاری و ارتباط مسیح و مهدی علیه السلام تبیین شده است. محور برجسته این احادیث در توصیف مسیح علیه السلام، موضوع اقامه نماز جماعت جهانی حضرت مهدی علیه السلام و اقتدای حضرت عیسی علیه السلام به ایشان است.

ابوسعید خدری روایت می‌کند که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

منا مهدی الامة الذی یصلی عیسی بن مریم خلفه (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۸۴؛ فیض کاشانی، بی تا: ج ۴، ۳۴۰؛ حسینی بلخی قندوزی حنفی، ۱۴۳۰: باب ۷۸، ۵۰۸؛ متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۷، ۱۸۷؛ مناوی، ۱۴۱۵: ج ۶، ۱۷؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۵۰۰؛ عبدالسلام طویله، ۱۴۲۸: ۶۶):

مهدی امت، کسی که عیسی بن مریم پشت سر او نماز می‌خواند، از ماست.

در این روایت نبوی، هم‌راهی، هم‌کاری و متابعت حضرت عیسی از حضرت مهدی علیه السلام، امری قطعی و مسلم تلقی شده و مایه مباهات و امتیاز امت اسلامی قرار گرفته است. در حدیثی که بخاری و مسلم آن را صحیح شمرده و در کتاب خود آورده‌اند نیز نقل شده است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

کیف انتم اذا نزل ابن مریم فیکم و امامکم منکم (بخاری، ۱۴۱۸: ج ۴، ۱۴۳؛ مسلم، ۱۴۱۵: ج ۱، ۱۵۴؛ احمد بن حنبل، ۱۴۱۶: ج ۲، ۳۳۶؛ طبرسی، ۱۴۰۳: ج ۵، ۵۴؛ متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۱۴، ۱۴۶؛ ح ۳۸۸۴۳؛ اربلی، ۱۴۰۱: ج ۳، ۲۶۹ و ۲۷۹؛ حسینی بلخی قندوزی حنفی، ۱۴۳۰: باب ۷۸، ۵۰۸؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۴۹۶؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۴۴ و ج ۸۸، ۵۱؛ ج ۵۲، ۳۸۳):

چگونه خواهید بود زمانی که عیسی بن مریم در بین شما نزول کند و امام شما

از شما باشد؟!

در این حدیث نبوی، حضور عیسی بن مریم علیه السلام در سپاه مسلمانان با امامت و فرماندهی حضرت مهدی علیه السلام، امتیازی برای دین اسلام به شمار آمده و برتری دین اسلام و رهبری مسلمانان آشکارا بیان شده است.

پیشرفت و سلطنت جهانی و عمران زمین، با تعامل عیسی و مهدی علیه السلام

به نقل ابن عباس، پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله گسترش قیام جهانی حضرت مهدی علیه السلام و رسیدن حکومت او به مشرق و مغرب جهان و همراهی حضرت عیسی علیه السلام با امام را پیش بینی نموده و فرموده اند:

المهدی یملأها قسطاً و عدلاً كما ملئت جوراً و ظلماً والذی بعثنی بالحق نبیا لولم یبق من الدنیا الا یوم واحد لأطال الله ذلك الیوم حتی یخرج فیہ ولدی المهدی فینزل روح الله عیسی بن مریم علیه السلام فیصلی خلفه و تشرق الأرض بنور ربها و یبلغ سلطانه المشرق و المغرب (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۷۱)؛

مهدی زمین را پراز قسط و عدل می کند، همان طور که لب ریز از بیداد و ستم شده است. سوگند به کسی که مرا به حق، پیامبر برانگیخت، اگر از دنیا جز یک روز باقی نماند، خداوند آن روز را طولانی گرداند تا در آن فرزندم مهدی قیام کند. پس روح الله عیسی بن مریم علیه السلام فرود می آید و پشت او نماز می گزارد و نور پروردگارا را به زمین می تاباند و قدرتش به مشرق و مغرب می رسد.

به گزارش محمد بن مسلم، امام محمد باقر علیه السلام نیز از گستره سلطنت مادی و معنوی مهدی علیه السلام در شرق و غرب جهان خبر داده و چنین فرموده اند:

القائم منا ... تظهر له الکنوز یبلغ سلطانه المشرق و المغرب و یظهر به الله دینه علی الدین کله و لو کره المشرکون، فلا یبق فی الأرض خراب الا عمرو ینزل روح الله عیسی بن مریم فیصلی خلفه (شیخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۳۱؛ طبرسی، ۱۳۳۸: ۴۳۳؛ اربلی، ۱۴۰۱: ج ۳، ۲۷۰؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۹۱، ۵۲؛ فیض کاشانی، ۱۳۷۱: ۲۶۶؛ همو، ۱۴۰۶: ج ۲، ۴۶۵؛ همو، ۱۴۰۲: ج ۲، ۳۳۹؛ شیخ حر عاملی، ۱۴۲۵: ج ۵، ۱۴۵؛ عروسی الحویزی، ۱۴۰۵: ج ۲، ۲۱۲؛ شیخ عباس قمی، ۱۴۱۴: ج ۸، ۶۰۵)؛

قیام کننده از ما اهل بیت ... گنج ها برایش آشکار می شود و حکومت و قدرت او به مشرق و مغرب می رسد و خداوند دینش را بوسیله او بر تمام آیین ها پیروز می گرداند، گرچه مشرکان خوش نداشته باشند. پس در زمین خرابی نمی ماند جز این که آن را آباد می کند و روح الله، عیسی بن مریم فرود می آید و پشت او نماز می گزارد.

مسیح علیه السلام همراه مهدی علیه السلام در عصر ظهور، در فتح شرق و غرب جهان برای عبادت خدا

حضرت مسیح علیه السلام یار و یاور حضرت مهدی علیه السلام در بزرگ‌ترین انقلاب جهانی الهی در تاریخ بشریت است. او در عصر ظهور، نزول می‌کند و در فتوحات مهدوی نقشی اساسی دارد. امام صادق علیه السلام در پاسخ به این پرسش ابوبصیر: «یا بن رسول الله ومن القائم منکم؟ ای فرزند پیامبر خدا قائم از شما کیست؟» فرمودند:

یا ابابصیر هو الخامس من ولد ابی موسی ذلک ابن سیدة الاماء یغیب غیبة یرتاب فیها المبتلون ثم یراه الله عزوجل فیفتح الله علی یده مشارق الارض ومغارها وینزل روح الله عیسی بن مریم فیصلی خلفه وتشرق الارض بنور ربها ولا تبقی فی الارض بقعة عبد فیها غیر الله عزوجل الا عبد الله فیها ویكون الدین كله لله ولوکره المشركون (شیخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۴۶؛ طبرسی، ۱۳۳۸: ۳۹۱؛ اربلی، ۱۴۰۱: ج ۲، ۵۰۷؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۷۱)؛

ای ابوبصیر! او پنجمین از فرزندان پسر موسی است. او فرزند سرور و بزرگ کنیزان است. غیبت می‌نماید، غیبتی که اهل باطل در او تردید می‌کنند. سپس خداوند عزوجل او را آشکار می‌سازد و به دست او مشرق و مغرب زمین را فتح می‌نماید و روح الله، عیسی بن مریم فرود می‌آید و به او اقتدا می‌کند و نور پروردگارش را بر زمین می‌تاباند و در زمین هیچ بقعه‌ای که در آن غیر خدا پرستش می‌شد باقی نخواهد ماند، جز این‌که در آن الله عبادت می‌گردد و همه دین برای خدا خواهد شد، گرچه مشرکان اکراه داشته باشند.

طبق این حدیث، حضرت عیسی علیه السلام پس از نزول، یار حضرت مهدی علیه السلام می‌شود. او در نفی شرک و گسترش توحید و برپایی عبادت خدا در سراسر جهان و فتح مشرق و مغرب زمین و حاکمیت جهانی دین اسلام، در سپاه حضرت مهدی علیه السلام حضور دارد.

پیوند مسیح و مهدی علیه السلام در حدیث معراج

هم‌راهی و هم‌کاری حضرت مسیح و حضرت مهدی علیه السلام در حدیث قدسی معراج تبیین گردیده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این حدیث، پس از گزارش وحی الهی درباره گزینش علی بن ابی طالب علیه السلام برای خلافت و امامت پس از رحلت خویش، در زمینه مهدویت و تعامل عیسی و مهدی علیه السلام چنین فرموده‌اند:

فاوحی الی: یا محمد... اعطیتک ان اخرج من صلبه احد عشر مهدیا کلهم من ذریعتک من البکر البتول، آخر رجل منهم یصلی خلفه عیسی بن مریم یملا الارض عدلا کما ملئت

جورا و ظلما (شیخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۲۵۱؛ مجلسی - ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۶۸-۷۰ و ج ۵۲، ۲۷۶-۲۷۸)؛

خداوند به من وحی نمود: ای محمد! ... و به تو عطا نمودم این که از صلب و نسل او یازده مهدی بیاورم همه از ذریهات از دوشیزه بتول (حضرت فاطمه علیها السلام)، آخرین آنان کسی است که عیسی بن مریم پشت او نماز می گزارد. زمین را پر از عدل می نماید، همان طور که از جور و ظلم پر شده است.

بنابراین حدیث، امام مهدی علیه السلام آخرین خلیفه و وصی پیامبر، از نسل پیامبر و فاطمه و علی علیه السلام است. امتیاز بزرگ او این است که حضرت عیسی علیه السلام با اوست و به امامت او نماز اقامه می کند. در احادیث عامه و خاصه در باب مهدویت، حضرت عیسی و حضرت مهدی علیه السلام همواره با هم هستند و بدون هیچ گونه تقابلی، با یک دیگر تعامل دارند و با رهبری حجت خدا امام مهدی علیه السلام عدالت را در جهان اقامه می نمایند.

تعامل عیسی و مهدی علیه السلام، پیام الهی جبرئیل امین

هم کاری مسیح و مهدی علیه السلام، از اصول قطعی مهدویت اسلامی است و در منابع معتبر شیعه و سنی، گزارش شده است. جبرئیل امین، این حقیقت تاریخی را به آخرین پیامبر خدا صلی الله علیه و آله خبر داده است. معاویه بن عمار از امام صادق علیه السلام چنین روایت می کند:

روزی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله خوش حال و شادمان بود و می خندید. مردم گفتند: «خداوند بر خوش حالی و شادمانی شما بیفزاید!» پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روز و شبی نیست جز این که در آنها تحفه الهی برای من می آید. آگاه باشید! پروردگارم در این روز به من تحفه ای داد که مثل آن تحفه تاکنون در گذشته به من داده نشده بود. جبرئیل از سوی پروردگارم نزد من آمد و سلام پروردگارم را به من رساند و گفت: یا محمد ان الله عزوجل اختار من بنی هاشم سبعة لم یخلق مثلهم فیمن مضی و لایخلق مثلهم فیمن بقی؛ انت یا رسول الله سید النبیین و علی بن ابی طالب وصیک سید الوصیین والحسن والحسین سبطاک سید الاسباط و حمزة عمک سید الشهداء و جعفر ابن عمک الطیار فی الجنة یطیر مع الملائكة حیث یشاء و منکم القائم یصلی عیسی بن مریم خلفه اذا اهبطه الله الی الارض من ذریة علی و فاطمة من ولد الحسین علیهم السلام (کلینی رازی، ۱۴۰۱: ج ۸، ۵۰؛ فیض کاشانی، ۱۴۰۶: ج ۳، ۷۳؛ شیخ حر عاملی، ۱۴۲۵: ج ۲، ۳۴؛ مازندرانی، ۱۳۸۲: ج ۱۱، ۳۴۴)؛ ای محمد! خداوند عزوجل هفت نفر از بنی هاشم را برگزید که مثل آنان در گذشته و آینده نیافریده است؛ تو ای رسول خدا، سید النبیین و علی بن ابی طالب وصی تو، سید الوصیین و حسن و حسین دو سبط تو،

سید الاسباط و حمزه عموی تو، سید الشهدا و جعفر پسر عمویت، طیار است در بهشت هر جا می خواهد با ملائک پرواز می کند و از شماسست قائم از ذریه علی و فاطمه و از نسل و فرزندان حسین که عیسی بن مریم، زمانی که خداوند او را به زمین اهباط نموده و نازل کند، پشت سر او نماز گزارد».

در این حدیث نبوی، هفت نفر از شخصیت های برجسته و بزرگ بنی هاشم که خداوند آنان را اختیار نموده، معرفی شده اند. جبرئیل امین در این روایت، از تعامل مهدی و مسیح علیه السلام پرده بر می دارد و حضرت قائم علیه السلام را با این امتیاز بزرگ معرفی می کند که عیسی بن مریم علیه السلام پشت او و به امامت او نماز می خواند؛ گویا امام مهدی و مسیح علیه السلام از هم تفکیک ناپذیرند.

حدیث توصیف امامان علیهم السلام

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله بارها حضرت مسیح علیه السلام را مأموم حضرت قائم علیه السلام معرفی نموده اند. به گزارش ابن عباس، حضرت محمد صلی الله علیه و آله در توصیف و تعریف و بیان نام امامان پس از خویش فرموده اند:

والائمة بعدی الهادی علی علیه السلام و ... من یصلی خلفه عیسی بن مریم علیه السلام القائم علیه السلام
(صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۲۸۴)

و امامان پس از من، امام هدایتگر و راهنمای بشریت علی علیه السلام ... و کسی است که عیسی بن مریم علیه السلام به او اقتدا می کند و پشت سر او نماز می گزارد که او قائم علیه السلام است.

براساس این حدیث نبوی، ویژگی برجسته حضرت قائم علیه السلام، هم راهی، هم کاری و اقتدای حضرت مسیح علیه السلام به ایشان است؛ به گونه ای که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله از حضرت مهدی علیه السلام با عبارت «من یصلی خلفه عیسی بن مریم» نام می برند. امام باقر علیه السلام، سیره و اوصاف خلفای راشدین دوازده گانه علیهم السلام را برای خیمه جعفری بیان کردند و درباره آخرین آنان فرمودند:

الثانی عشر الذی یصلی عیسی بن مریم خلفه علیک بسنته و القرآن (صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۳۲؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۱۳۷؛ عروسی الحویزی، ۱۴۰۵: ج ۴، ۳۷۴؛ حرعاملی، ۱۴۲۵: ج ۲، ۹۰؛ عاملی ثباطی، ۱۳۸۴: ج ۲، ۱۳۲)؛

دوازدهمین، کسی است که عیسی بن مریم به امامت او نماز را به پا می دارد؛ بر تو باد به سنت او و قرآن کریم.

این واقعیت در نزد اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام مشهور و قطعی بوده است؛ به گونه ای که می دانستند کسی که عیسی بن مریم علیه السلام به او اقتدا خواهد کرد، دوازدهمین امام از عترت،

و نهمین فرزند از نسل امام حسین علیه السلام می باشد. صعصعة بن صوحان، صحابی امام علیه السلام نیز این پیش بینی معصومین علیهم السلام را به نزال بن سیره یادآوری نموده است (شیخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۲، ۵۲۷).

حضرت عیسی علیه السلام مأموم حضرت مهدی علیه السلام در بیان امام حسن مجتبی علیه السلام

ابوسعید عقیصا نقل می کند که امام حسن مجتبی علیه السلام در ارتباط با اقامه نماز حضرت عیسی علیه السلام به امامت حضرت مهدی علیه السلام فرموده اند:

اما علمتم انه ما منا احد الا ويقع في عنقه بيعة لطاغية زمانه الا القائم الذي يصلي روح الله عيسى بن مريم خلفه (شیخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۱۶؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۲۲۵؛ طبرسی، ۱۳۳۸: ۴۰۱؛ طبرسی، ۱۴۰۳: ج ۲، ۲۹۰؛ اربلی، ۱۴۰۱: ج ۳، ۲۷۱؛ فیض کاشانی، ۱۳۷۱: ۲۲۳؛ همو، بی تا: ج ۴، ۳۳۸؛ شیخ حر عاملی، ۱۴۲۵: ج ۵، ۷۹؛ همو، بی تا: ۳۲۶؛ جزائری، ۱۴۱۷: ج ۱، ۱۱۹؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۴۹)؛
 آیا نمی دانید که هیچ یک از ما نیست جز این که برعهده اش بیعتی برای طاغوت زمانش واقع می شود، مگر قائم علیه السلام که روح الله عیسی بن مریم علیه السلام پشت او نماز می گزارد.

در این حدیث، به دو ویژگی امام زمان علیه السلام اشاره شده است: یکی عدم گرفتاری به بیعت با طاغوت زمان و دیگری، نمازگزارى حضرت مسیح علیه السلام به امامت حضرت مهدی علیه السلام.

شباهت های حضرت مسیح و مهدی علیه السلام در کلام اهل بیت علیهم السلام

در احادیث امامان معصوم علیهم السلام، تشابهات حضرت قائم و حضرت مسیح علیه السلام تبیین شده است. سعید بن جبیر از امام سجاد علیه السلام چنین نقل می کند:

في القائم مناسن من الانبياء... اما من عيسى - فاختلف الناس فيه (شیخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۲۲؛ فضل بن حسن طبرسی، ۱۳۳۸: ۴۰۲؛ فیض کاشانی، بی تا: ج ۴، ۳۳۸)؛
 درقائم از ما، سنت هایی از پیامبران است... اما سنت از عیسی علیه السلام، اختلاف مردم در اوست.

طبق این حدیث، عیسی و مهدی علیه السلام در این که مردم درباره آنان اختلاف دارند، شبیه یکدیگرند.

ابوبصیر گفته است امام باقر علیه السلام فرمودند:

فی صاحب هذا الامر اربع سنن من اربعة انبياء ... واما من عيسى - فيقال: انه مات، ولم يموت (شيخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۲۷؛ طبرسی، ۱۳۳۸: ۴۰۳؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۳۹)؛
در صاحب این امر چهار سنت از چهار پیامبر است ... و اما از عیسی این‌که گفته می‌شود: مرده است در حالی که نمرده است.

براساس این حدیث، مهدی و عیسی علیه السلام در این‌که ادعا می‌شود آنها مرده‌اند، به هم شبیه هستند.

امام باقر علیه السلام ضمن بیان شباهت‌های حضرت قائم علیه السلام با پیامبران، شباهت حضرت به مسیح علیه السلام را چنین برمی‌شمارند:

واما شبهه من عيسى: فاختلف من اختلف فيه حتى قالت طائفة منهم: ما ولد، وقالت طائفة: مات، وقالت طائفة: قتل و صلب (شيخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۲۷؛ طبرسی، ۱۳۳۸: ۴۰۳؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۳۹)؛

و اما شباهت مهدی به عیسی، اختلاف در سرنوشت اوست؛ به گونه‌ای که گروهی از آنان گفتند: به دنیا نیامده است؛ و گروهی گفتند: مرده است؛ و گروهی گفتند: کشته شده و به صلیب کشیده شده است.

به نص قرآن کریم، عیسی بن مریم علیه السلام نه به قتل رسیده و نه به صلیب کشیده شده است، بلکه نزد خدا ترفیع یافت و خدا او را به سوی خود بالا برد (نساء: ۱۵۷-۱۵۸). پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نیز فرموده‌اند:

عيسى عليه السلام لم يموت وانه راجع اليكم قبل يوم القيامة (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۴۴)؛
عیسی علیه السلام نمرده است و او قبل از روز قیامت به سوی شما باز می‌گردد.

بنابراین، حضرت عیسی علیه السلام زنده است و امکان دارد در عصر ظهور مهدی علیه السلام نزول و ظهور کند و هم‌راه و هم‌کار امام زمان باشد و او را یاری نماید.

گزارش کعب الاحبار

در مباحث پیرامون مهدویت، از کعب الاحبار مطالبی آمده است. به گزارش نعمانی، کعب الاحبار از تردید افرادی در ظهور حضرت مهدی علیه السلام که زمین را تبدیل می‌کند و عیسی بن مریم علیه السلام با او بر نصاری و مسیحیان احتجاج خواهد کرد، اظهار تعجب و شگفتی می‌کرده و گفته است:

ان القائم المهدي من نسل علی، اشبه الناس بعیسی بن مریم خلقا و خلقا و سیماء و هیئته، یعطیه الله عزوجل ما اعطى الانبیاء و یزیده و تفضله (نعمانی، ۱۴۰۳: ۸۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۲۲۶)؛

همانا مهدی علیه السلام از نسل علی، شبیه ترین مردم به عیسی بن مریم علیها السلام در آفرینش و اخلاق و سیماء و هیئت است. خداوند عزوجل همه آنچه را که به پیامبران عطا نموده است، به او خواهد داد و براو می افزاید و او را برتری می دهد.

اقدامات و اعمال عیسی مسیح علیه السلام در سپاه امام مهدی علیه السلام

در آیات قرآنی و احادیث پیشین، برخی اقدامات بزرگ و برجسته عیسی مسیح علیه السلام در تأیید تفکر مهدوی و یاری امام مهدی علیه السلام بیان شد. «اقامه نماز جماعت» به امامت حضرت مهدی علیه السلام که در احادیث متعدد تصریح شده است، بزرگ ترین اقدام حضرت مسیح علیه السلام در تعامل و توافق با مهدی علیه السلام در پایان تاریخ است. «بیعت» عیسی علیه السلام در مسجد الحرام با حضرت مهدی علیه السلام، فعالیت و اقدام سرنوشت ساز و بزرگ دیگر در راستای گسترش دین اسلام در جهان و هدایت یهودیان و مسیحیان به سوی امام مهدی علیه السلام خواهد بود. در احادیث اهل بیت علیهم السلام، جلوه ها و مظاهر دیگر هم کاری حضرت مسیح علیه السلام با حضرت مهدی علیه السلام بیان شده است.

الف) نصرت و یاری همه جانبه

حضرت عیسی علیه السلام «ناصر» و یاور حضرت مهدی علیه السلام است. معمر بن راشد می گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود:

مردی یهودی نزد پیامبر خدا آمد ... پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به او فرمود: «من ذریتی المهدی اذا خرج نزل عیسی بن مریم لنصرته فقدمه و صلی خلفه (شیخ صدوق، ۱۳۷۶: ۱۳۱؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۳۴۹)؛ مهدی از ذریه من است؛ هنگامی که قیام کند، عیسی بن مریم علیه السلام برای نصرت و یاری او نزول خواهد کرد؛ پس مهدی را مقدم می شمارد و پشت سر او نماز می گزارد».

عبارت «نصرت» در این حدیث نبوی، اشاره به فلسفه نزول حضرت عیسی علیه السلام از آسمان و یاری حضرت مهدی علیه السلام است و به صراحت، توافق عیسی و مهدی علیه السلام و همراهی و تعاون آن دو را نشان می دهد. پس مسیح، ناصر المهدی است.

ب) مقابله با تحریفات مسیحیت و انحرافات مسیحیان

برخی احادیث نبوی تأکید دارند که در عصر ظهور حضرت مهدی علیه السلام، عیسی بن مریم علیها السلام در بین مسلمانان نازل می شود و با انحرافات مسیحیان و تحریفات مسیحیت مبارزه می کند.

عمل و اقدام او براساس قوانین اسلامی است و سرانجام بین مسلمانان وفات می‌کند و مسلمانان بر او نماز می‌گذارند. پیامبر خدا ﷺ فرموده‌اند:

والذی نفسی بیده لیوشکن ان ینزل فیکم ابن مریم حکما وعدلا یکسر الصلیب ویقتل الخنزیر ویضع الجزیه فیفیض المال حتی لا یقبله احد (بخاری، ۱۴۱۸: ج ۲، ۲۵۶: متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۱۴، ۱۴۶، ح ۳۸۸۳۹؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۳۸۲-۳۸۳):

سوگند به کسی که جانم در دست اوست، نزدیک است که فرزند مریم در میان شما نزول کند که حکم‌کننده عادل می‌باشد، صلیب را می‌شکند و خوک را می‌کشد و جزیه قرار می‌دهد؛ پس مال و ثروت را می‌ریزد و پخش می‌کند تا این‌که کسی نمی‌پذیرد.

ابوهریره از پیامبر خدا ﷺ در وصف نزول عیسی علیه السلام این‌گونه روایت می‌کند:

انه نازل ... فیقاتل الناس علی الاسلام فیدق الصلیب وی قتل الخنزیر ویضع الجزیه ویهک الله فی زمانه الملل کلها الا الاسلام ویهک المسیح الدجال فیمکت فی الارض اربعین سنة ثم یتوفی فیصلی علیه المسلمون (ابوداود، ۱۴۱۶: ج ۲، ۳۴۲: متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۱۴، ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۰؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۳۸۳؛ عبدالسلام طویل، ۱۴۲۸: ۲۰۸):

او نازل می‌گردد ... پس براساس حکم اسلام و برای برقراری اسلام با مردم می‌جنگد و صلیب را می‌شکند و خوک را می‌کشد و جزیه را قرار می‌دهد و خدا در زمان او همه ملت‌ها جز اسلام را هلاک و نابود می‌سازد، مسیح دجال را نابود می‌کند؛ پس در زمین چهل سال می‌ماند، سپس وفات می‌کند و مسلمانان بر او نماز می‌گذارند.

صلیب، نماد انحراف و کژروی در مسیحیت است. حضرت مسیح علیه السلام در عصر ظهور صلیب را می‌شکند و مسیحیان را از کژراهه باز می‌دارد و به توحید اسلامی مهدوی می‌رساند. او دجال، دشمن حضرت مهدی علیه السلام را به قتل می‌رساند.

ج) دعوت یهودیان و مسیحیان جهان به سوی اسلام

ابوهریره دو حدیث از پیامبر خدا ﷺ نقل می‌کند که حضرت از نزول عیسی بن مریم علیه السلام در بین مسلمانان خبر داده و درباره نقش و کارکرد او فرموده‌اند:

یدعواناس الی الاسلام (متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۱۴، ۱۴۷، ح ۳۸۸۵۳-۳۸۸۵۴):

مردم را به سوی اسلام دعوت می‌کند.

در این احادیث، اگرچه نامی از امام مهدی علیه السلام به میان نیامده، ولی از نزول عیسی علیه السلام در بین مسلمانان خبر داده و همراهی او با دین اسلام را آشکار می‌سازد.

کارهایی که در عصر ظهور حضرت مهدی علیه السلام روی خواهد داد، در این احادیث به ایام حیات عیسی علیه السلام پس از نزول بین مسلمانان اختصاص یافته است. حضرت عیسی علیه السلام، مسیحیت و نصرانیت تحریف شده را از انحرافات رهایی می بخشد و در راه جهانی شدن دین اسلام با امام مهدی علیه السلام همکاری می نماید. وی مسیحیت موجود را اصلاح و نصرانیت جاری را باطل می سازد. صلیب، نماد هویت مسیحیت دروغین را در هم می شکند و نجاست خوک و حرام بودن خوردن گوشت آن را با اباحه قتل خوک اعلام می دارد. تمام این موارد، نشان از هم راهی و هم کاری مسیح با حضرت مهدی علیه السلام است.

د) تأیید آموزش کامل انجیل در عصر ظهور

یکی از ابعاد نوآوری ها و اقدامات فرهنگی و عملی حضرت مهدی علیه السلام پس از ظهور این است که کتاب های آسمانی و مقدس الهی را به طور کامل و بدون تحریف در اختیار جهانیان قرار می دهند و تمام حقایق و معارف آنها را به مردم آموزش خواهند داد. بنابراین، یکی از ابعاد تعامل حضرت مهدی و حضرت مسیح علیه السلام این است که انجیل کامل را که چند برابر انجیل موجود است، بی کم و کاستی به مسیحیان و مسلمانان ارائه می نمایند. در حدیث مفضل بن عمر از امام صادق علیه السلام، به این نوآوری مهدوی تصریح شده است. در بخشی از پاسخ های امام به پرسش های مفضل، آمده است که امام مهدی علیه السلام پس از ظهور به پیروان ادیان می فرمایند:

من کان یقرا الکتب والصحف فلیسمع منی ...؛ هرکس کتاب ها و صحیفه های الهی پیامبران را می خواند، پس آنها را از من بشنود! سپس انجیل را بی کم و زیاد و بی تبدیل و تحریف خواهد خواند؛ به گونه ای که اهل انجیل خواهند گفت: «هذه والله ... الانجیل الکامل وانها اضعاف ما قرأنا منها (خصیبه، ۱۴۱۹: ۳۹۸؛ جزائری، ۱۴۱۷: ج ۳، ۲۱۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۳، ۹)؛ به خدا سوگند این انجیل همان انجیل کامل است و چند برابر آن مقداری است که ما از انجیل خوانده ایم».

جابر از امام باقر علیه السلام در وصف عصر ظهور امام زمان علیه السلام چنین روایت می کند:

یحکم بین اهل التوراة بالتوراة و بین اهل الانجیل بالانجیل (نعمانی، ۱۴۰۳: ۱۵۷)؛
حضرت مهدی علیه السلام بین اهل تورات، با تورات و بین اهل انجیل، با انجیل حکم خواهد کرد.

حضرت مسیح علیه السلام در این آموزش ها، هم راه با امام مهدی علیه السلام است و کتاب آسمانی خویش را بازشناسی خواهد کرد و تبیین امام مهدی علیه السلام را تأیید می نماید.

هـ) نبرد با دجال، دشمن امام مهدی علیه السلام

دجال در تقابل با حضرت مهدی علیه السلام قرار دارد و حضرت عیسی علیه السلام در تقابل با دشمن حضرت مهدی علیه السلام قرار می‌گیرد و اوست که دجال را نابود می‌کند. امام باقر علیه السلام به خیمه فرمودند:

يا خيمة سيأتى على الناس زمان لا يعرفون الله ما هو والتوحيد، حتى يكون خروج الدجال وحتى ينزل عيسى بن مريم عليه السلام من السماء ويقتل الله الدجال على يديه ويصلي بهم رجل منا أهل البيت، الا ترى ان عيسى عليه السلام يصلي خلفنا وهونى الا ونحن افضل منه (كوفي، ۱۴۱۰: ۴۴؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۴، ۱۴، ۳۴۹)؛

ای خیمه! زمانی بر مردم فرا خواهد آمد که نمی‌دانند خدا و توحید چیست؛ تا این‌که دجال خروج کند و عیسی بن مریم علیه السلام نزول نماید و خداوند دجال را به دستان وی بکشد و مردی از بین ما اهل بیت بر آنان نماز گزارد. آیا نمی‌بینی عیسی بن مریم علیه السلام با این‌که پیامبر است، پشت سر ما اهل بیت نماز می‌خواند. پس ما اهل بیت افضل از او هستیم.

در این حدیث، سه نکته مهم نهفته است: نخست این‌که دجال، که رویاروی حضرت مهدی علیه السلام قرار دارد (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۱۹۰)، خروج خواهد کرد و حضرت عیسی علیه السلام او را مجازات می‌نماید و نابود خواهد ساخت و این نشان‌دهنده هم‌راهی و هم‌کاری حضرت عیسی علیه السلام با حضرت مهدی علیه السلام است. نکته دوم این‌که حضرت عیسی علیه السلام، که خود پیامبر الهی است، به امامت مردی از اهل بیت علیهم السلام نماز می‌گزارد و این نشان از پذیرش شخصیت و رهبری امام جماعت است. نکته سوم این‌که امامان اهل بیت علیهم السلام، به ویژه حضرت مهدی علیه السلام، بر حضرت عیسی علیه السلام برتری دارند و «افضل» از آن حضرت می‌باشند.

صعصعة بن صوحان می‌گوید: اصبغ بن نباته از امیرمؤمنان علیه السلام درباره دجال پرسید. امام، دجال و کارها و عواملش را بیان نمود و درباره کیفر و نابودی وی فرمودند:

يقتله الله عزوجل على يدي من يصلي المسيح عيسى بن مريم خلفه (شيخ صدوق، ۱۳۶۳: ج ۲، ۲۰۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۱۹۳-۱۹۴)؛

خدای عزوجل دجال را به دستان کسی که مسیح عیسی بن مریم علیه السلام پشت وی نماز می‌گزارد، کیفر می‌دهد و می‌کشد.

ابوهریره از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم روایت می‌کند که فرمود:

لم يسلط على الدجال الا عيسى بن مريم (متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۱۴، ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۵)؛

جز عیسی بن مریم علیه السلام کسی بر دجال مسلط نگردد.

مجمع بن جاریه در روایتی از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله چنین می گوید:

لیقتلن ابن مریم الدجال (متقی الهندی، ۱۴۱۹: ج ۱۴، ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۷-۳۸۸۴۸)؛
قطعاً فرزند دجال را می کشد.

بی تردید حضرت عیسی علیه السلام در سپاه مهدی علیه السلام است و دجال توسط آنان کشته می شود. امکان دارد در قیام مهدوی، فرماندهی لشکری را که با دجال نبرد می کنند و وی را به قتل می رسانند، به حضرت مسیح علیه السلام واگذار شده باشد و آن لشکر، دجال را نابود کند.

(و مصاحبت عیسی و مهدی علیه السلام؛ دوستی، هم دلی و هم راهی)

امام رضا علیه السلام از پدران خویش نقل کردند که امام علی علیه السلام فرمود:

من قاتلنا فی آخرالزمان فکأنما قاتلنا مع الدجال؛

هرکس در آخرزمان با ما بجنگد، پس گویا همراه با دجال با ما جنگیده است.

ابوالقاسم طائی از امام رضا علیه السلام درباره «من قاتلنا فی آخرالزمان» پرسید. امام رضا علیه السلام فرمود:

من قاتل صاحب عیسی بن مریم وهوالمهدی علیه السلام (صحیفه الرضا علیه السلام: ۲۱؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۳۳۵)؛

کسی که با همراه و صاحب عیسی بن مریم قتال کند و بجنگد و صاحب عیسی، همان مهدی علیه السلام است.

امام رضا علیه السلام تعبیر زیبای «صاحب عیسی بن مریم» را برای توصیف امام مهدی علیه السلام آورده اند. واژه «صاحب» در این حدیث رضوی، به معنای دوست، هم دل، هم کار، همراه و هم دم است. دوستی و مصاحبت، از مفاهیمی است که دارای دو طرف نسبت است؛ بنابراین، عیسی و مهدی علیه السلام هریک دوست و همراه دیگری خواهند بود. امام رضا علیه السلام در تفسیر عبارت «من قاتلنا فی آخرالزمان»، از مخالفان و دشمنان حضرت مهدی علیه السلام یاد کرده اند و آنان را دشمنان اسلام و اهل بیت علیهم السلام دانسته اند.

کثرت احادیث تعامل مثبت مسیح و مهدی علیه السلام

احادیث درباره ارتباطات مهدی و مسیح علیه السلام زیاد است و از طرق مختلف نقل شده است و در مجموع دارای اعتبار و حجیت است. کثرت این احادیث، مسئله تعامل مهدی و مسیح علیه السلام را در سطح شهرت و استفاضه قرار می دهد. این احادیث در برخی از صحاح سته اهل سنت و

کتب اربعه شیعه نیز نقل شده است. بنابراین اسنادی معتبر و صحیح دارند. در ادامه، گزارش دو عالم و متفکر مسلمان شیعه و سنی درباره احادیث پیوند پایدار مهدی و مسیح علیه السلام ارائه می‌گردد.

الف) نظریه علامه مجلسی پیرامون احادیث نزول حضرت عیسی علیه السلام در عصر ظهور حضرت مهدی علیه السلام

علامه مجلسی، اخبار هم‌راهی و هم‌کاری حضرت عیسی علیه السلام با حضرت مهدی علیه السلام را «کثیر» می‌داند؛ تا جایی که عامه و خاصه به طرق مختلف آنها را روایت کرده‌اند. وی در کتاب نبوت، در بحث از حضرت عیسی علیه السلام در باب «ما حدث بعد رفعه و زمان الفترة بعده و نزوله من السماء» نوشته است:

الاخبار الدالة على ان عيسى -عليه السلام ينزل و يصلى خلف القائم عليه السلام، كثيرة وقد اوردها الخاصه و العامة بطرق مختلفة و سيأتي بعضها في كتاب الغيبة (مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۴، ۳۴۹)؛

اخباری که دلالت بر نزول عیسی علیه السلام دارد و این که پشت سر قائم علیه السلام نماز می‌گذارد، زیاد است و خاصه و عامه با راه‌های گوناگون آنها را در کتاب‌های خویش روایت نموده و آورده‌اند و به زودی برخی از آنها در کتاب غیبت می‌آید.

ب) اهل سنت و احادیث توافق عیسی و مهدی علیه السلام به گزارش گنجی شافعی

نزول عیسی بن مریم علیه السلام و اقامه نماز به امامت حضرت مهدی علیه السلام، جهاد هم‌راه با ایشان و قتل دجال به دست عیسی مسیح علیه السلام، از حقایقی است که در منابع حدیثی معتبر عامه نیز آمده است. ابو عبدالله محمد بن یوسف بن محمد قرشی گنجی شافعی در کتابش پیرامون مهدویت، بابی با عنوان «فی بیان انه یصلی بعیسی بن مریم» گشوده است و در آن پنج حدیث نبوی در مسئله توافق و تعامل عیسی و مهدی علیه السلام آورده است. وی سند این احادیث را از منابع حدیثی سنی معتبر پیش از خود، بررسی می‌کند و هر پنج حدیث را صحیح می‌داند. (گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۴۹۵-۵۰۰). ایشان در اعتبار احادیث پیوند عیسی و مهدی علیه السلام می‌نویسد:

هذه الاخبار مما ثبت طرقها وصحتها عند السنة وكذلك ترويه الشيعة على السواء. فهذا هو الاجماع من كافة اهل الاسلام، اذ من عدى الشيعة والسنة من الفرق فقولها ساقط مردود و حشر مطرح، فثبت ان هذا اجماع كافة اهل الاسلام (گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۴۹۸)؛

طرق و صحت طرق این اخبار نزد اهل سنت ثابت است. همچنین شیعه این اخبار را همانند و برابر اهل سنت روایت کرده است. پس این اجماع از همه اهل اسلام است؛ زیرا قول فرقه‌های دیگر غیر از شیعه و سنی ساقط و مردود و زاید و طرح و رد شده است.

وی در ارتباط با این احادیث، پرسشی را طرح می‌کند و می‌نویسد: اگر کسی بپرسد بنابر صحت اخباری که می‌گوید عیسی علیه السلام خلف مهدی علیه السلام نماز می‌گزارد و پیش روی او جهاد می‌کند و دجال را پیش روی او به قتل می‌رساند... کدام یک افضل‌اند، امام یا مأموم؟ سپس در پاسخ می‌گوید:

الجواب عن ذلك ان نقول: انهما قدوتان نبی و امام، وان كان احدهما قدوة لصاحبه في حال اجتماعهما وهو الامام يكون قدوة للنبي في تلك الحال وليس فيهما من تأخذه في الله لومة لائم (قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴: ۴۹۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۱، ۸۹)؛
پاسخ از این پرسش این است که می‌گوییم: هردوی آنها یکی پیامبر و یکی امام، الگو و سرمشق می‌باشند؛ اگرچه در حال اجتماع نبی و امام، یکی الگو برای دیگری باشد که همان امام است و در میان آن دو، کسی در راه خدا از سرزنش سرزنش‌کننده‌ای نمی‌ترسد.

وی در ادامه، افضلیت حضرت مهدی علیه السلام بر عیسی مسیح علیه السلام را با دلایل عقلی و نقلی ثابت می‌نماید. همین جملات را ابوالحسن علی بن عیسی بن ابی الفتح اربلی نیز آورده است (اربلی، ۱۴۰۱: ج ۳، ۲۷۰).

نتیجه‌گیری

توافق، هم‌راهی و تعاون همه‌جانبه حضرت عیسی علیه السلام با امام مهدی علیه السلام در منابع اسلامی پیش‌بینی شده است. با تأمل در احادیث اهل بیت علیهم السلام و تفسیر مفسران شیعه و سنی، روشن شد که دو آیه در قرآن کریم (زخرف: ۶۱ و نساء: ۱۵۹) دلالت می‌کنند بر این‌که ظهور حضرت مهدی علیه السلام و نزول حضرت عیسی مسیح علیه السلام از اشراف الساعه است و مسیح و مسیحیان هم‌راه حضرت مهدی علیه السلام خواهند بود.

بنابر اسناد و مدارک اسلامی، حضرت عیسی علیه السلام در عصر ظهور قائم آل محمد علیه السلام نزول و ظهور خواهد کرد و با همه توان و امکانات خویش، حضرت مهدی علیه السلام را یاری می‌نماید. به گزارش احادیث اهل بیت علیهم السلام، حضرت مسیح علیه السلام پس از ظهور، به حضرت مهدی علیه السلام اقتدا می‌کند و نماز را به امامت ایشان برپا می‌دارد. این حقیقت در احادیث اسلامی به صراحت

گزارش شده و تعداد احادیث آن نیز «کثیر» است. در متن احادیث مهدویت، گفت‌وگوی محترمانه و همراه با تکریم و تعظیم مهدی و مسیح علیه السلام، در موضوع امام جماعت در نمازهای عمومی نقل شده است. مطابق احادیث فراوان، حضرت مسیح علیه السلام به حضرت مهدی علیه السلام اقتدا می‌کند و نماز می‌خواند. این حقیقت در فرهنگ اسلامی، مسئله‌ای اجماعی است و شیعه و سنی به آن اعتقاد دارند. «اقتدای مسیح علیه السلام به امام مهدی علیه السلام» از شهرت روایی برخوردار است و در بین مسلمانان و فرهنگ جامع مهدویت جاری است؛ به گونه‌ای که در گفت‌وگوی اصحاب پیامبر و امامان نیز راه یافته و مقبولیت همگانی دارد؛ تا جایی که در برخی احادیث، به جای نام بردن از حضرت مهدی علیه السلام، همین ویژگی آمده است.

براساس محتوای احادیث اسلامی، حضرت مسیح علیه السلام در مسجدالحرام با حضرت مهدی علیه السلام بیعت خواهد کرد. او صحابی و دوست، هم‌دل، همراه و هم‌دم حضرت مهدی علیه السلام است. وی دجال، دشمن حضرت مهدی علیه السلام را نابود می‌کند. ناصرالمهدی، یاور، معاون و کمک‌کننده به حضرت مهدی علیه السلام، از دیگر صفات بارز حضرت عیسی علیه السلام در عصر ظهور به شمار می‌رود. او با کژروی‌ها و کژراهه‌ها و انحرافات پدیدآمده در مسیحیت مخالفت و مبارزه می‌کند و آنان را به حقیقت دین اسلام می‌رساند. حضرت مهدی علیه السلام نیز انجیل کامل و بدون تحریف را به مسیحیان آموزش می‌دهد و آنان با پیروی از حضرت مسیح علیه السلام، در راه اسلام گام برخواهند داشت. جهان مسیحیت، با تحول فرهنگی قیام جهانی مهدوی همراه می‌شود و دین جهانی و جامع و جاویدان اسلام بر سراسر جهان حاکم خواهد شد. او چهل سال در زمان قیام بزرگ جهانی مهدوی خواهد زیست و با رهبری قائم آل محمد علیهم السلام برای گسترش دین در جهان، جهاد می‌کند و در بین مسلمانان از دنیا می‌رود و مسلمانان بر او نماز می‌گزارند و او را دفن می‌کنند.

حضرت مهدی علیه السلام احترام ویژه‌ای برای حضرت مسیح علیه السلام قائل است و بر تکریم او تأکید دارد. حضرت مسیح علیه السلام نیز برتری و تقدم امامان و اهل بیت علیهم السلام و رهبری حجت خدا حضرت مهدی علیه السلام را می‌پذیرد و به آن افتخار می‌کند. حضرت مهدی و مسیح علیه السلام، دوست، هم‌کار و هم‌دم یک‌دیگرند و هبوط و نزول عیسی بن مریم علیه السلام در آخرالزمان برای نصرت یاری حضرت مهدی علیه السلام است. او در انقلاب جهانی مهدوی با پذیرش رهبری قائم آل محمد علیهم السلام، نقش بزرگ و مهمی دارد و تا پایان عمر مبارک خویش به امام زمان علیه السلام وفادار است. حضرت مسیح علیه السلام در آگاهی بخشی به مسیحیان جهان و ابطال تحریفات مسیحیت و دعوت آنان به پذیرش اسلام و امامت حضرت مهدی علیه السلام کوشش و جهاد می‌کند.

منابع

- ابن بطریق، یحیی بن حسن (۱۴۰۷ق)، *عمدة عیون صحاح الاخبار فی مناقب امام الابرار*، قم، مؤسسه النشر الاسلامی.
- ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی (۱۳۷۹ق)، *مناقب آل ابی طالب*، قم، علامه.
- ابن ماجه، ابو عبدالله محمد بن یزید قزوینی (۱۳۹۵ق)، *سنن ابن ماجه*، به کوشش محمد فواد عبدالباقی، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
- ابن منظور، محمد بن مکرم (۱۴۱۴)، *لسان العرب*، تصحیح جمال الدین میردامادی، بیروت، دار الفکر.
- ابوداوود، سلیمان بن اشعث سجستانی، (۱۴۱۶ق)، *سنن ابی داوود*، به کوشش محمد عبدالعزیز الخالیدی، بیروت، دار الکتب العلمیه.
- ابو عبدالله، احمد بن حنبل شیبانی (۱۴۱۵ق)، *مسند احمد بن حنبل*، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
- ابوالحسن، احمد بن فارس بن زکریا (۱۳۸۷ش)، *ترتیب مقائیس اللغه*، ترتیب و تنقیح علی سگری و حیدر مسجدی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- الاربلی، ابوالحسن علی بن عیسی بن ابی الفتح (۱۴۰۱ق)، *کشف الغمه فی معرفه الائمه*، بیروت، دار الکتب الاسلامی.
- بحرانی، سیدهاشم (۱۴۰۳ق)، *البرهان فی تفسیر القرآن*، بیروت، مؤسسه الوفاء.
- _____ (۱۴۰۳ق)، *المحججه فیما نزل فی القائم الحججه*، تحقیق و تعلیق محمد منیر میلانی، بیروت، مؤسسه الوفاء.
- بخاری، محمد بن اسماعیل بن ابراهیم (۱۴۱۸ق)، *صحیح البخاری*، به کوشش بن باز، بیروت، دار الفکر.
- جزائری، نعمت الله بن عبدالله (۱۴۱۷ق)، *ریاض الابرار فی مناقب الائمه الاطهار*، بیروت، مؤسسه التاریخ العربی.
- حسکانی، عبیدالله بن عبدالله (۱۴۱۱ق)، *شواهد التنزیل لقواعد التفضیل*، تصحیح محمد باقر محمودی، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- حسینی بلخی قندوزی حنفی، سلیمان بن ابراهیم (۱۴۳۰ق)، *ینابیع الموده لندی القریبی*، تصحیح و تعلیق علاء الدین اعلمی، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.
- حسینی زبیدی، محمد مرتضی (بی تا)، *تاج العروس من جواهر القاموس*، تصحیح علی هلالی و

- علی سیری، بیروت، دارالفکر.
- حسینی کوه‌کمری، عبداللطیف (۱۳۶۰ش)، *منتخب الانوار المضيئه فی ذکر القائم الحجه علیه السلام*، قم، مطبعه الخيام.
- خزاز رازی، علی بن محمد (۱۴۰۱ق)، *کفایه الاثر فی النص علی الائمه الاثنی عشر*، تصحیح عبداللطیف حسن کوه‌کمری، قم، بیدار.
- خصیبه، حسین بن حمدان (۱۴۱۹ق)، *الهدایه الکبری*، بیروت، البلاغ.
- زمخشری، جارالله محمود بن عمر (بی‌تا)، *الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل*، قم، نشر ادب الحوزه.
- سید بن طاووس، علی بن موسی (۱۴۰۰ق)، *الطرائف فی معرفه مذاهب الطوائف*، تصحیح علی عاشور، قم، خیام.
- سیوطی، جلال‌الدین عبدالرحمن ابن‌ابی بکر (۱۴۰۴ق)، *الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور*، قم، کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی.
- حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۲۵ق)، *اثبات الهداه بالنصوص والمعجزات*، بیروت، اعلمی.
- _____ (بی‌تا)، *الایقاظ من الهجعه بالبرهان علی الرجعه*، تصحیح سیدهاشم رسولی محلاتی، تهران، نوید.
- _____ (بی‌تا)، *الجواهر السنیه فی الاحادیث القدسیه*، ترجمه زین‌العابدین کاظمی خلخالی، تهران، دهقان.
- _____ (۱۴۲۵ق)، *اثباه الهداه بالنصوص والمعجزات*، بیروت، اعلمی.
- صدوق، ابوجعفر محمد بن علی بن الحسین بن بابویه قمی (۱۳۶۳ش)، *کمال‌الدین وتمام النعمه*، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه.
- _____ (۱۳۷۶ش)، *الامالی*، تهران، کتابچی.
- طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۴ق)، *الامالی*، قم، مؤسسه الثقافه.
- طباطبایی، محمدحسین (۱۳۶۲ش)، *المیزان فی تفسیر القرآن*، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن (۱۳۳۸ش)، *اعلام‌الوری باعلام‌الهدی*، تصحیح و تعلیق علی اکبر غفاری، تهران، المکتبه العلمیه الاسلامیه.
- _____ (۱۴۰۳ق)، *مجمع‌البیان فی تفسیر القرآن*، قم، انتشارات مکتبه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی.
- طبرسی، احمد بن علی (۱۴۰۳ق)، *الاحتجاج علی اهل‌اللجاج*، تصحیح محمدباقر خرسانی،

- مشهد، نشر مرتضی .
- عاملی ثباطی، علی بن محمد بن علی بن محمد بن یوسف (۱۳۸۴ق)، *الصرراط المستقیم الی مستحق التقدیم*، تصحیح میخائیل رمضان، نجف، المکتبه الجیدریه .
- عبدالسلام طویله، عبدالوهاب (۱۴۲۸ق)، *المسیح المنتظر ونهایه العالم*، قاهره، دارالسلام .
- عروسی الحویزی، عبد علی بن جمعه (۱۴۱۵ق)، *تفسیر نور الثقلین*، قم، اسماعیلیان .
- علی بن موسی، امام هشتم علیه السلام (۱۴۰۶ق)، *صحیفه الإمام الرضا علیه السلام*، مشهد کنگره جهانی امام رضا علیه السلام .
- فراهیدی، خلیل بن احمد (۱۴۰۹ق)، *العین*، قم، هجرت .
- فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی (۱۴۰۶ق)، *الوافی*، اصفهان، کتابخانه امام امیرالمؤمنین علیه السلام .
- _____ (۱۳۷۱ش)، *نوادیر الاخبار فی ما تتعلق باصول الدین*، تصحیح مهدی انصاری قمی، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی .
- _____ (۱۴۰۲ق)، *تفسیر الصافی*، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات .
- _____ (بی تا)، *المحججه البیضاء فی تهذیب الاحیاء*، تصحیح و تعلیق علی اکبر غفاری، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه .
- قرشی بنایی، علی اکبر (۱۴۱۲ق)، *قاموس القرآن*، تهران، دار الکتب الاسلامیه .
- قرشی گنجی شافعی، ابو عبدالله محمد بن یوسف بن محمد (۱۴۰۴ق)، *کفایه الطالب فی مناقب علی بن ابی طالب علیه السلام ولبیه البیان فی اخبار صاحب الزمان*، تصحیح و تعلیق محمد هادی میلانی، تهران، دار احیاء تراث اهل بیت علیهم السلام .
- قمی، شیخ عباس (۱۴۱۴ق)، *سفینه البحار ومدینه الحکم والآثار*، قم، اسوه .
- قمی، علی بن ابراهیم (۱۴۰۴ق)، *تفسیر القمی*، تهران، دار الکتب .
- کلینی رازی، ابو جعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۴۰۱ق)، *الکافی*، بیروت، دار صعب و دار التعارف للمطبوعات .
- کوفی، فرات بن ابراهیم (۱۴۱۰ق)، *تفسیر فرات الکوفی*، تهران، مؤسسه الطبع و النشر فی وزارة الإرشاد الإسلامی .
- مازندرانی، محمد صالح بن احمد (۱۳۸۲ق)، *شرح الکافی*، تصحیح ابوالحسن شعرانی، تهران، المکتبه الاسلامیه .

- متقی ہندی، علاء الدین علی (۱۴۱۹ق)، *کنز العمال فی سنن الاقوال والافعال*، تحقیق محمود عمر الدمیاطی، منشورات محمد علی بیغیون، بیروت، دار الکتب الاسلامیہ.
- مجلسی، محمد باقر (۱۴۰۳ق)، *بحار الانوار الجامعہ لدرر اخبار الائمہ الاطهار علیہم السلام*، بیروت، مؤسسہ الوفاء.
- مسلم، ابن حجاج نیشابوری (۱۴۱۵ق)، *صحیح مسلم*، بہ کوشش محمد سالم ہاشم، بیروت، دار الکتب العلمیہ.
- مصطفوی، حسن (۱۳۶۸ش)، *التحقیق فی کلمات القرآن الکریم*، تہران، وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی.
- مناوی، محمد عبدالرئوف (۱۴۱۵ق)، *فیض القدر شرح الجامع الصغیر من احادیث البشیر النذیر*، بہ کوشش احمد عبدالسلام، بیروت، دارالکتب العلمیہ.
- نعمانی، محمد بن ابراہیم بن جعفر (۱۴۰۳ق)، *کتاب الغیبہ*، بیروت، مؤسسہ الاعلمی للمطبوعات.

